

elvitte volna tőle a látás képességét. Magára maradt az ifjú, leszállt a lováról, és egy fa tövébe húzódott. Szívét a félelem érintette meg, az az érzés, amit még gyermekként érzett, anyja temetésén, régen, nagyon régen. Szegény királyfi! Nem tudta, hogy mekkora bajba került!

Mi történik a királyfival? Hogyan folytatnád a történetet? Kiscsoportos improvizációk.

A fa lassan megmozdult. S karjaival közrefogta az ifjút. „Elegiás, az égerfa vagyok, ennek az erdőnek a királya. Vért ontottál az otthonomban, ezért azzal átkozlak meg téged, hogy senki emberfia nem fog téged érteni!”.

Már sötét volt, amikor az ifjú király magához tért. Körülnézett és látta, hogy egy óriás égerfa tövében fekszik. Emlékeiben kutatott. Felidézte a fenyegetést, de álomnak gondolta. Békésen várakozó lovára pattant, és a palotába lovagolt. A társaság örömmel fogadta, hiszen két napja keresték őt, az elveszett királyt. Az ifjú mesélni kezdte kalandját a madárról, az égerfáról. De megdöbbenve látta, hogy nem értik szavát. Hogyan lehet ez? Hiszen ő is hallja a hangot, amit nemes szája kimond. De az arcok értetlenül, meredten fürkészték őt. Az átok beteljesedett. S elmúltak a napok, hosszú hónapok, és végtelen évek. S már nem volt többé király.

A király elveszíti hatalmát. A gyerekek kiscsoportokban dolgoznak, mint a történet elején, mint amikor rendeleteket alkottak. A csoportnak döntenie kell arról, hogy milyen okkal veszik el a királyfítól a koronát. Nézeteiket érvekkel kell alátámasztaniuk, amikor a többieknek beszámolnak.

Megháboredott lelkének csak egy vigasza volt: az erdő. Ha oda belépett, úgy érezte magát, mint régen, amikor uralkodóként sétált a tróntermében. Mindig az égerfa tövében pihent meg. Onnan csodálta a természet palotáját. Sohasem unta meg. Mindig talált benne valami újat, amit szemével még nem fedezett fel. Egy napon, ahogy ott üldögélt, hirtelen minden madár egyszerre rebbent fel. Mintha megijedtek volna. A csodás fehér madarat látta a fák csúcsa felett repülni. Hozzá közeledett, s a vállára repült. A tavaszi erdő illatát hozta magával. S szól:

– Larima vagyok, az erdő tündére. Azért jöttem, hogy segítsek rajtad. De áldozatot kell hoznod! Nem sokat kérek tőled, te sokkal többtől fosztottál meg engem: teremtményeim sokaságának ontottad a vérért. Ugye emlékszel, ifjú? Add nekem az országod teremtményei közül a legfiatalabbakat! S ha ezt megteszed, akkor én visszaadom a régi életed! Ne félj, tudni fogom, hogy hogyan döntöttél. S a madár elrepült.

Minden gyerek kap egy szelet papírt, amire felírja, hogy véleménye szerint a király hogy döntött, és hogy miért döntött így.

– Na, most már eleget fecsegetem. Még el kell készítenem a gombákat is. Még ültünk ott kicsit. Bámultuk az erdei palotát, de a jövőben már sokkal titokzatosabbnak éreztük a fák közelségét.

Élethazugságok között

– drámaóra Ibsen *A vadkacsa* című művének feldolgozásához –

Lukács Gabriella

Csoport: 11. osztályosok, akik még nem ismerik a művet, csak ez után fogják elolvasni azt.

Idő: 45 perc

Fókusz: Milyen okok vezethettek Hedvig öngyilkosságához?

Egyeztetés

Élethazugság – Ibsen: *A vadkacsa* című művével kapcsolatban gyakran használják ezt a kifejezést. Mit jelenthet ez?

Kiscsoportos tabló vagy improvizáció

Próbáljunk meg először mai emberként, modern szemmel gondolkozni! Ha például egy zenekar megbízna bennünket azzal, hogy egy hazugságokról szóló számhoz készítsünk videoklipet...

Alakítsunk 5-6 fős kiscsoportokat!

- Találjunk ki egy-egy videoklipnek való rövid történetet erről a témáról! Legyünk mi a szereplői!
- Vagy három kimerevített képet állítsunk be a legfontosabb pillanatokról!
- Vagy igen röviden játsszuk el a történetet!

Mutassuk be a többi csoportnak a játékunkat! Milyen zenét képzeljünk hozzá?

Kiscsoportos megbeszélés

Négy csoportban dolgozunk. Mindegyik kap egy-egy drámarészletet. Értelmezzük a szövegünket! Kik a szereplők, mi történik a jelenetben? Mi lehet mögötte? (*Élethazugságok között* a címünk...)

A kiscsoportok a következő drámarészleteket kapják meg a műből (Bart István fordításában):⁴

1. csoport

HJALMAR A feleségem derék, ügyes asszony, jobbat nem is kívánhatnék. És tudod, azt sem mondhatnom, hogy műveletlen volna.

GREGERS (*kissé meghökkenve*) Ugyan; hát persze. (...)

HJALMAR Mondhatom, Gregers, rá sem ismernél a régi Ginára...

GREGERS Ginára?

HJALMAR (...) Ginának hívják, már nem emlékszel?

GREGERS Hogy kit hívnak Ginának? (...)

HJALMAR De hát nálatok szolgált, már nem emlékszel?

GREGERS (*elképedve néz rá*) Csak nem Gina Hansen? (...) Aki nálunk volt házvezetőnő anyám betegségének utolsó évében? (...)

Micsoda véletlen!

HJALMAR (...) Gina, ugye, nem maradt sokáig nálatok. (...) nem nagyon bírta már, és végül is felmondott. (...) hazaköltözött az édesanyjához, aki igen derék, szorgos, törekvő asszony. Volt egy kis kifőzdéje, abból éltek, meg egy bútorozott szobája, amit kiadott; nagyon szép, kényelmes kis szoba volt.

GREGERS És mit tesz isten, épp te voltál az a szerencsés, aki kivette, mi?

HJALMAR Igen. Bár igazság szerint, apád ajánlotta. Hát így történt, hogy összekerültünk Ginával. (...) Fiatalon, ugye, könnyen jön a szerelem... (...)

GREGERS Apám szinte mint a Gondviselés keze nyúlt bele az életedbe. (...)

HJALMAR [Hát] mondjon, ki mit akar, csupa szív ember a te édesapád.

2. csoport

JENSEN Ez is itt dolgozik az irodában?

PETTERSEN Nem, csak kiségit. Kap egy kis másolnivalót, és otthon megcsinálja. Pedig ha tudná, micsoda talpig úriember volt valamikor az öreg Ekdal! (...) Aki azelőtt nem ismerte, tán el se hiszi, hogy hadnagy volt az öreg, katonatiszt.

JENSEN Ne mondja! Ez, katonatiszt?

PETTERSEN Bizony ám! Csak aztán otthagya a hadsereget, és fakereskedő lett, vagy mi. Állítólag egyszer nagyon rászedte a nagykereskedő urat. Mert hogy akkoriban még a kettejüké volt a höydali telep, közösben. (...) Hogy mennyi sört meg pálinkát megiszunk mi [az öreg Ekdallal]! (...) Persze mindig én fizetek neki. (...)

JENSEN Csődbe ment?

PETTERSEN Mi az, hogy csődbe ment! Kényszermunkára ítélték!

JENSEN Kényszermunkára!

PETTERSEN Vagy talán csak fegyházra...

(...)

HJALMAR (...) Talán neked még nem is mondták a találmányomat?

GREGERS Hjalmar! Szóval feltaláltál valamit?

HJALMAR Hát, föl még nem találtam, de már a legjobb úton vagyok hozzá. (...)

GREGERS És tulajdonképpen miből áll ez a találmány? (...)

⁴ Henrik Ibsen: A vadkacsa. Színmű öt felvonásban (1884). Fordította: Bart István. (<http://mek.oszk.hu/00400/00410/00410.htm>)

HJALMAR Hát, kedves barátom, ilyen részletkérdésre egyelőre nem tudok felelni. (...) De persze, ne-hogy azt hidd, hogy hiúság vagy személyes becsvágy hajt. (...) Az életem egyetlen célja (...) ez az ősz, öreg ember.

GREGERS Szegény édesapádat mondd? No de, hogy segítesz rajta ezzel?

HJALMAR Visszaadom vele az önbecsülését, ha újra becsülete lesz az Ekdal névnek.

3. csoport:

RELLING Mi történt?

GINA Azt hiszem, Hedvig meglötte magát.

HJALMAR Jöjjön már, segítsen! (...) Mondja, súlyos? Relling, mondja már! Alig vérzik. Nem lehet olyan nagyon súlyos, ugye? Relling! – Hát miért nem mond valamit!

RELLING A golyó a mellkast érte.

HJALMAR Igen, de ugye meggyógyul?

RELLING Nem látja, hogy már nem él? (...) Szívlövés. Belső vérzés. Azonnal beállt a halál.

HJALMAR És én úgy kergettem el magamtól, mint egy kóbor kutyát. És ő reszketve bebújt a padlásra, és meghalt értem, mert szeretett engem! *(Zokog)* Ezt soha többé nem teszem jóvá! Soha többé nem mondhatom meg neki! *(Kezét ökölbe szorítja, és az égre kiált)* Te, ott fenn! Ha vagy! Miért tetted ezt velem?

RELLING *(Gregershez lép)* Velem senki el nem hiteti, hogy ez baleset volt.

GREGERS *(Mostanáig a döbbenettől dermedten állt)* Senki nem tudhatja bizonyosan, hogyan történt ez a szörnyűség.

RELLING A lövés megpörkölte a ruháját. Azaz a mellének szegezte a pisztoly csövét, úgy sütötte el.

4. csoport:

GREGERS Szóval ő a kislányod?

HJALMAR Igen; Hedvignek hívják. (...)

GREGERS Igazán szép, erős, egészséges kislány. (...) Úgy nézem, magára fog hasonlítani, asszonyom. Most hány éves a kislány?

GINA Épp tizenégy; holnapután lesz a születésnapja. (...)

GREGERS Hát bizony, a gyerekeken látja az ember, hogy öregszik, hogy repül az idő. Hány éve is házasok?

GINA Mióta is?... Igen... Már lassan tizenöt éve.

GREGERS Nahát! Hogy megy az idő!

GINA *(főlfigyel a szóra; fűrkésző tekintettel néz Gregersre)* Hát igen; már tizenöt éve. (...)

HJALMAR Neked, ott fenn a telepen, biztos lassabban teltek az évek.

(...)

HJALMAR Meglehet, hogy ez a hajlék szűk és szegényes, mégis otthon, drága Ginám, a mi otthonunk. És én azt mondom neked: jó nekem itt lennem.

Egész csoportos egyeztetés

Ismertessük meg egymással a szövegeket, mondjuk el, mire jutottunk! Készítsük el a jelenetek időbeli sorrendjét!

„Családfa”

Írjuk fel a szereplők nevét egy csomagolópapírra, rajzoljuk be a köztük lévő viszonyokat, hogy látható legyen az a kapcsolati háló, amely összefűzi őket! Jellemezzük röviden a szereplőinket, a pillanatnyi tudásunk alapján!

Az élet egy napja

Tételezzük fel, hogy a végkifejlet, Hedvig halála, délután következett be! Milyen események történhettek aznap délelőtt és délután, amelyek ide sodorták a szereplőket? Játsszuk el két csoportban, majd mutassuk be a másik csoportnak a jelenetünket!

Improvizáció vagy fórum-színház

Ki és hogyan akadályozhatta volna meg Hedvig halálát? Találjuk ki, kik lehetnek a szereplőink, mi történhet közöttük, hol játszódhat a jelenetünk!

Rutinos, könnyen játszó csoport esetén a közösen egyeztetett történetet improvizálják az önként jelentkező játékosok! Ebben az esetben a többiek ekkor már csak nézőként vannak jelen. (Ehhez a változathoz rövidebb idő is elég.)

Kevésbé gyakorlott osztálynál inkább fórum-színházat játszunk! Bár így csak egy-két résztvevő játszik, de a többiek a jelenet rendezőiként aktívabbak lesznek, mint az első változatban. A tanár is vállaljon szerepet, őt ne instruálják a gyerekek! (Például, ha a jelenetünkben Hedviget próbálja meggyőzni az apja, hogy mennyire szereti, mindenképp a lányt játssza a tanár!)

Javaslat: A mű elolvasása után újra elővehetjük a szereplők jellemzését tartalmazó ábránkat. Ellenőrizzük, hogy vajon most is egyetérthetünk-e mindazzal, amit a dráma megismerése előtt gondoltunk a hősökről! Egészítsük ki az ábrát új információkkal!

Interjúk a közelmúltból/1.

Pataky Adrienn interjúja
(szerkesztett változatok)⁵

Nyári Arnolddal készített interjú

(2011. március 29.)

– *Hogyan ismerkedtél a színjátszással?*

Édesapám fiatal korában versmondó volt, és egy önképző körbe járt Szakall Judittal. Sok-sok év után összetalálkoztak Újpesten, amikor Szakall Judit egy művelődési házban igazgatóhelyettes lett, és egy gyerekszínház tábort indított azon a nyáron. Apám megkérdezte tőle, hogy nem mehetnék-e abba a táborba. Tizenkét éves voltam akkor. A tábornak az volt az eredménye, hogy Szakall Judit indított egy diákszínház csoportot, annak lettem a tagja: az *Origo* gyerekszínházpadnak. Én a legidősebb tag voltam a csoportban. Egészen a gimnáziumi éveim végéig tartott az a folyamat, ahogy ez a csoport gyerekszínházból diákszínházzá, majd alternatív színházzá vált a működése során.

– *Itt volt már szó valamiféle drámapedagógiáról?*

Úgy gondolom, hogy volt szó drámapedagógiáról, ugyanis Szakall Judit nagyon erősen használta a saját színházi módszereiben a drámapedagógia eszköztárát. Ő ahhoz a vonalhoz tartozott, akik Magyarországon elsőként kezdték ezt jobban alkalmazni, bár nem tudom mennyire tudományosan, talán inkább ösztönszerűen. A gyerekszínházban nagyon erős pedagógiai elvekkel rendelkezett, erősebbnek is éreztem a pedagógiát, mint a színjátszást.

Visszatekintve: az életvezetésben és a pedagógia célok megvalósításában erősebb volt. Ez a csoport 1986-tól indult, és 1992-93 környékén bomlott fel hivatalosan.

– *Ekkor érettségiztél, ugye? Utána mit csináltál, mielőtt drámapedagógiai tanfolyamot végeztél?*

Igen, 1992-ben. Volt egy kicsi laufom, ugyanis én katonai középiskolába jártam, majd katonai főiskolára felvételiztem, ahová fel is vettek. Fél évig csináltam, aztán elegendő lett belőle, majd utána még fél év sorkatonai szolgálat várt rám. Tehát én az érettségi után még egy évet ezzel töltöttem, de közben, amikor tehettem, és ki tudtam harcolni magamnak, akkor még visszamentem a színjátszó csoportomhoz. Pont azon a nyáron, 1993-ban szervezett a másfél éve alakult Kerekasztal, Kaposi Laci vezetésével egy színházi nevelési, TIE⁶ tábort a gödöllői művelődési házban. Arra szolgált, hogy minden olyan ember, aki érdeklődik a drámapedagógia iránt, meg az iránt, amit a Kerekasztal elkezdett csinálni, az összegyűljön, és ezt a tapasztalatot vele megosszák. Külön csoportokban dolgoztunk, amelyekben ezalatt színházi nevelési foglalkozások készültek, egy hét alatt felrakott „pilot foglalkozások”. A csoportokat a Kerekasztal akkori tagjai vezették, ott volt Kaposi Laci is, de mintha három szekció, színházi nevelési program alakult volna ki Lipták Ildikóval, Takáts Gáborral és Szauder Erikkal. Én a Lipták Ildikóval dol-

⁵ Pataky Adrienn: *A drámapedagógia története és fogalmai Magyarországon az 1990-es évektől napjainkig*. Nyugat-magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Kar, Győr, 2011. Konzulens: Wenczel Imre. (Részletek a szakdolgozatból – szerkesztett változatban.)

⁶ TIE = Theatre in Education. Sokféle „magyarítási” próbálkozása közül a *színházi nevelés* kifejezés a leginkább elterjedt.